

3/2008

KNIŽNÍ ZNAČKA

SPOLEK SBĚRATELŮ A PŘÁTEL EXLIBRIS

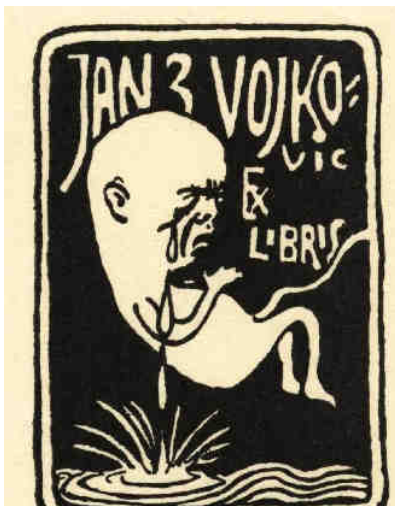
DEVADESÁT LET SPOLKU SBĚRATELŮ A PŘÁTEL EXLIBRIS

Československý spolek sběratelů a přátel exlibris byl založen 16. 11. 1918 na ustavující valné hromadě a vyvíjel v následujících letech bohatou činnost. Spolkový list pod názvem Knižní značka byl vydáván od března 1920, kdy vyšlo první číslo. Současně byla v tomto roce vydána Ročenka sběratelů a přátel exlibris 1920 s 12 grafickými přílohami. Členský příspěvek činil v roce 1920 14 K. Na valné hromadě, konané 31. 1. 1920, byl zvolen předsedou A. Chvála, místopředsedou K. Pavlát, jednatelem J. Hladký a pokladní M. Příbilová. Členy výboru byli: L. Bradáč, V. Vávra, V. Rudl, A. Plecítý a M. Helcelet. Redaktorem byl E. A. Hruška. Mezi tehdejšími členy nalezneme: B. Beneše Buchlovana, M. Fišerovou-Kvěchovou, A. Friedla, J. Hodka, F. Kozáka, J. Kohna z Českých Budějovic a St. Kulhánka. Spolek vypsali v roce 1922 soutěž na spolkové exlibris pro československé výtvarníky za podpory ministerstva školství a národní osvěty. Vítězem soutěže se stal K. Svolinský. V roce 1924 však činnost Spolku stagnovala a 11. 1. 1925 bylo na 7. řádné valné hromadě odhlasováno jeho splnutí se Spolkem českých bibliofilů, jehož činnost byla obnovena dne 19. 12. 1924 po předchozí desetileté nečinnosti. Pro splnutí hlasovali bibliofilové, kteří byli členy Spolku. Členové, kteří nesouhlasili se zánikem Spolku, vytvořili 1. 2. 1925 zatímní Kroužek českých exlibristů s cílem obnovit v budoucnu bývalý Spolek. Předsedou se stal V. Rudl, místopředsedou J. Malý, 2. místopředsedou A. Plecítý, zapisovatelem L.

Mikoláš Aleš, Šušuga, Pl, 1878

Brož, členy výboru se stali: B. Beneš Buchlovan, L. Bradáč, B. Dmych, B. From, A. Chvála, A. Macková, J. Stocký a D. Teller. Členy Kroužku se hned v prvních dnech stali: J. Hladký, J. Hodek, F. Kobliha, Pr. Kotík, R. Kubíček, S. Kulháněk, P. F. Malý a K. Votlučka. Členská základna Kroužku činila zpočátku asi 60 osob, ale rozrostla

František Gellner, P1

se až na 200 osob. Kroužek pořádal přednášky, vycházky do sbírek, knihoven, obrazáren a muzeí a výměnné burzy exlibris. Pokračoval ve vydávání Sborníku pro exlibris a jinou užitkovou grafiku a začal vydávat knihy v edici Knihovna pro exlibris.

Jako 1. svazek Knihovny vyšla studie o rožmberské knihovně a jejích exlibris od dr. I. Collijna Nové příspěvky k dějinám rožmberské knihovny (knihovna byla ukořistěna Švédy v roce 1648) a jako 2. svazek vyšla sběratelsky významná publikace B. Beneše Buchlovana Moderní česká exlibris (1926).

V Uměleckoprůmyslovém muzeu města Plzně se konala zásluhou dr. Jindřicha Čadíka a za součinnosti Spolku českých bibliofilů v době od 24. 1. do 28. 2. 1926 výstava Krásné české knihy a exlibris. Exlibris na výstavu zapůjčil V. Rudl z Mladé Boleslavi a místní sběratelé J. Hodek a V. Žikeš. Bylo vystaveno přibližně 500 knižních značek od J. Váchala, J. Hodka, F. Koblihy, J. Konůpka, A. Moravce, L. Nováka, V. Rytíře, K. Votlučky a mnohých dalších.

Kroužek českých exlibristů uspořádal výstavu exlibris a supralibros v rámci sjezdových výstav v průběhu Mezinárodního sjezdu knihovníků a přátel knihy v Praze, který byl zahájen 28. 6. 1926 (600 účastníků).

EX LIBRIS: E.W.

Josef Čapek, L1, 1917

Teprve 18. 5. 1930 došlo k opětovnému spojení Kroužku českých exlibristů s exlibristickou sekcí Spolku českých bibliofilů a k obnovení Spolku sběratelů a přátel exlibris (SSPE), jehož předsedou se stal V. Rudl. Již v následujícím roce 1931 Spolek vypsal veřejnou soutěž na české exlibris, které bylo vytvořeno v období let 1925-1930. Další Sborník vyšel však až v roce 1932 s článkem dr. Malého Výstava českého exlibris a supralibros 1926. Vzhledem k malé ediční činnosti Spolku počet členů postupně klesal, až se v roce 1938 snížil na 50 členů. Pro lepší informovanost členů začal Spolek vydávat v roce 1937 osmistránkové čtvrtletní sešitky s názvem Knižní značka. Bylo zahájeno vydávání autorských soupisů exlibris, které jsou cennou pomůckou sběratelů.

Spolek pokračoval v činnosti nepřetržitě i během 2. světové války, v padesátých letech 20. století a v období normalizace až do současnosti. Spolku

hrozila několikrát likvidace, mnoho členů padlo na bojištích 2. světové války a bylo vězněno v nacistických koncentračních táborech a v komunistických věznicích.

Vydávání časopisu Knižní značka bylo dvakrát zásahem státní administrativy zastaveno (v roce 1941 a v roce 1952) a bylo nahrazeno provizorními Zprávami. Koncem roku 1953 vyšlo první číslo obnoveného časopisu s názvem Zprávy SSPE, který vycházel až do roku 1993. Od roku 1994 vychází časopis opět s původním názvem Knižní značka v počtu čtyř čísel ročně s přílohami soupisů exlibris a od roku 1997 také s přílohami katalogových listů Slovníku českého exlibris. V roce 1983 zpracoval dr. S. Vencel Rejstříky časopisů SSPE 1937-1982 a v roce 2003 následoval Rejstřík obsahu publikací SSPE z let 1983 až 2002, jeho zpracovatelem byl Ing. Jan Langhammer. Od roku 2002 vychází každoročně Sborník pro exlibris a drobnou grafiku, jehož redaktorem je Ing. Milan Humplík. V současné době vychází Knižní značka jako čtvrtletník o 32 stranách a jejím redaktorem je Ing. Jan Langhammer.

Z významných akcí konaných v minulosti to byla výstava a soutěž EURO EXLIBRIS `66, která se uskutečnila zásluhou Oblastní galerie v Olomouci. Byl vydán pěkný katalog, uskutečněna rozsáhlá výstava

Alois Kalvoda, P1, 1901

Mezinárodní přehlídka exlibris 1994-1996 (661 autorů z 36 zemí), VIII. trienále

Anna Macková, X2, 1915

českých, slovenských, italských, nizozemských, belgických, francouzských, německých, maďarských, polských, rakouských a sovětských exlibris a uděleny ceny (T. Maragoni a K. Svolinský) a čestná uznání (D. Acket, J. Baláž, J. Battermann, G. Gaudaeu, A. Grmelová, W. Jakubowski, L. Jiřincová, J. Kaiser, E. Kotrba, J. Liesler, J. Lukavský, F. Peterka, N. Synecká, J. Šváb, J. Švengsbír a I. Zetti). Celkem bylo vystaveno 830 exlibris.

Dosud nejvýznamnější událostí od vzniku SSPE byl 26. mezinárodní kongres exlibris FISAE, který se konal v Chrudimi ve dnech 28. 8. až 1. 9. 1996. Sjezd navštívilo včetně oficiálních hostů 608 účastníků ze 30 zemí. V den zahájení kongresu byl krátce přítomen také prezident V. Havel. V průběhu konference byly zahájeny v Chrudimi výstavy: českého exlibris (119 autorů) a Exlibris Josefa Váchala (273 exlibris).

V Chrudimi sídlí Kabinet exlibris, který je pobočkou Památníku národního písemnictví v Praze. Kabinet vlastní rozsáhlou sbírku exlibris, ze které pořádá výstavy v České republice i v zahraničí. Kabinet pořádá trienále exlibris, jako nejvýznamnější přehlídku nových českých exlibris za tři uplynulé roky. V roce 2008 to bude již dvanáctá přehlídka.

Od roku 1982 doposud vydává farmaceutická fakulta UK v Hradci Králové každoročně soupis exlibris, která vznikla v předchozím roce a byla vystavena v Galerii na mostě pod názvem Žeň/Žatva českého a slovenského exlibris. V letech 1997 až 2006 byla vystavena exlibris od 415 autorů; 27. ročník (za rok 2007) obeslalo 110 autorů.

Tak jako v minulosti tak i v současnosti je základem činnosti Spolku aktivní činnost jeho členů jak v jednotlivých regionech, tak v celostátní i zahraniční činnosti Spolku. Připomeňme si alespoň ve stručnosti významné osobnosti, které se podílely na činnosti Spolku: Ing. Otakara Hradečného, dlouholetého redaktora spolkového časopisu, dr. Bohumíra Lifku, autora publikace Exlibris a supralibros v českých korunních zemích v letech 1000 až 1900, dr. Ivo Prokopa, předsedu Spolku a organizátora sjezdu FISAE v Chrudimi a dr. Karla Samšiňáka, dlouholetého předsedu Spolku. Ze současných osobností to jsou např.: dr. Václav Křupka, propagátor českého exlibris v zahraničí, dr. Slavomil Vencl, autor knihy České exlibris, a Mirko Riedl, bibliograf a autor článků o exlibris. Co do počtu členů a výtvarníků, kteří pro jeho členy exlibris vytvářejí, patří SSPE do čela evropských i světových exlibristických spolků.

Lze si jen přát, aby těch nadšených sběratelů, tvůrců exlibris a činovníků spolku, bylo co nejvíce i v dalších letech.

Poznámka: Další zajímavé informace o počátcích SSPE je možno nalézt ve Sborníku pro exlibris a jinou užitečnou grafiku, ročník V, Praha 1943 v člancích B. Beneše Buchlovana, V. Rudla, K. J. Obrátily a A. Chvály.

Jan Langhammer

STO LET SPOLKU ČESKÝCH BIBLIOFILŮ

V. H. Brunner, P1, 1911

V roce 2008 si Spolek českých bibliofilů připomněl sto let od svého vzniku. Od počátku stál v čele progresivních snah o zvýšení úrovně české krásné knihy. Stoletou nepřerušovanou historií patří i v evropském kontextu nejen k nejstarším, ale i k nejvýznamnějším kulturním organizacím, které se věnují knize jako uměleckému dílu. V jeho řadách se vystřídalo několik generací zapálených knihomilů, kterým není lhostejný vývoj české knižní kultury ani v době nástupu elektronických technologií, jež vlastně zásadně mění charakter a poslání knihy a dalších tiskovin.

Spolek byl založen na schůzi 32 knihomilů

dne 30. března roku 1908 v pražském Technologickém muzeu. Shromáždění řídil spisovatel František Táborský (1858-1940), který se stal jeho prvním starostou. Na schůzi vyslovil program: rozmnožovat krásu a vnášet ji do života. V roce 1910 začal spolek vydávat vlastní časopis Český bibliofil v redakci Antonína Macka. Rozvíjela se i vydavatelská činnost, na kterou navázaly i další generace. Od roku 1925 se každoročně konaly valné hromady, které téhož dne pokračovaly společnou večeří, k níž byl vydáván grafický list. Od roku 1929 pokračovalo vydávání sborníku Český bibliofil, jehož úlohu v letech 1925 až 1933 převzala Vitrínka. Věstník SČB, později přejmenovaný na Marginálie, plnil úlohu rychlého informátora mezi členy. Činnost neustala ani v období nacistické okupace.

Po roce 1945 spolek navázal na předválečné tradice. Změna vydavatelských poměrů po roce 1948 přinesla i radikální změnu vlastního programu. Je především nutno ocenit skutečnost, že SČB v letech 1948 a 1989 nezanikl, jako celá řada jiných kulturních organizací, které nevyhovovaly centrálně řízené kultuře. Na počátku téměř padesátiletého vývoje knihy v socialistické společnosti stály základní změny. Opíraly se o zákon č. 94 z 24. 5. 1949, který ukončil soukromou nakladatelskou činnost. Proto nadále tisky SČB vycházely v úzké spolupráci s nakladatelstvím Český spisovatel, od roku 1961 ve spolupráci s Památníkem národního písemnictví v Praze. Od roku 1992 působí SČB jako samostatná kulturní organizace sdružující ve svých řadách téměř 400 milovníků krásných knih.

Text byl převzat ze sborníku ke stému výročí SČB, o němž referujeme na jiném místě.

NAŠI LETOŠNÍ JUBILANTI III. část

GRAFIK ALOIS KRAČMAR

Alois Kračmar se narodil 21. 4. 1943 v Srní v okrese Chrudim. Výtvarného vzdělání se mu dostalo na Pedagogickém institutu v Ústí nad Labem, kde studoval celkem neobvyklou aprobaci výtvarná výchova – matematika. Na katedře výtvarné výchovy se setkal s profesory M. Hourou a J. Brožkem (teorie barvy). Zde se seznamoval rovněž s grafickými technikami, ze kterých ho nejvíce lákaly dřevořez a linoryt. Po studiu byl pedagogem výtvarné výchovy na základní škole. V 70. letech se účastnil prvních výtvarných soutěží v Ústí nad Labem, Lounech a Šumperku. Dostavily se první úspěchy – ocenění v Lounech a v Ústí nad Labem. To už si jej

poprvé všiml nám dobře známý MUDr. R. Príbyš, který jej kontaktoval a projevil zájem o jeho práce. Tím se z Aloise Kračmara stává rovněž tvůrce exlibris. Prvním objednavatelem exlibris byl pochopitelně MUDr. R. Príbyš, který je zároveň objednavatelem nejčastějším. Od té doby do současnosti vzniklo několik set exlibris – soupis je však věcí takřka nemožnou, protože neexistuje žádná evidence. Mnohá exlibris vznikla pouze v několika výtiscích, některá v několika variantách, jak barevných, tak i s přerýváním, čímž vznikla v podstatě grafika nová. Celá řada grafik kvůli touze autora po perfektnosti nebyla nikdy „puštěna“ mezi veřejnost.

V roce 1978 opustil Kračmar na mnoho let školství a věnoval se oboru propagace. Pro výtvarníka v té době činnost naprosto ideální. Dostává výtvarné úkoly i v rámci zaměstnání (i když sem tam musí překousnout politický transparent či plakát) – každopádně získává čas pro výtvarnou práci a hlavně se dostává k materiálu a potažmo i k nové grafické technice.

Jak jsem již uvedl, Kračmar začínal v technikách z výšky. Vždy ho hnala dopředu snaha o experiment, a tak když cítil, že techniku již dostatečně vyčerpал, přechází do další. Právě práce v propagaci mu umožnila vyzkoušet a ovládnout novou techniku, a sice serigrafii. Teprve po vyčerpání možností této technologie se dostává do polohy, kterou známe u Kračmara nejvíce – hlubotisk. Nejprve to byl lept a akvatinta, posléze mezzotinta.

V 80. letech získal několik cen u nás i v zahraničí – Děčínská kotva, 1. cena v Rawiczi, 1. cena za kresbu i za grafiku v Ústí nad Labem. Tato ocenění samozřejmě podpořila zájem našich i zahraničních sběratelů exlibris. Je však třeba poznamenat, že práce na zakázku Kračmarovi nikdy neseseděla. Mnoho objednávek vůbec nebylo realizováno. Hodně exlibris vzniklo díky soutěžím, kterých se chtěl zúčastňovat. Dalším a zřejmě hlavním motorem byl již zmiňovaný MUDr. Príbyš, který ke Kračmarovi jezdil na takzvané subotniky – tedy víkendy, které byly věnované tvorbě a tisku exlibris.

Zajímavé je, že se změnami grafických technik se měnily i motivy, které Alois Kračmar zpracovával. Na začátku to byla architektura, příroda a krajina. V leptech se objevují motýli, hudební témata a pochopitelně je mezi tématy i sova. V mezzotintách se dostává hlouběji do neohrazeného prostoru, duchovna, vesmíru. Využívá toho, co mu tato technika umožňuje, tj. velmi jemné přechody od černé k bílé. Na grafikách z té doby vybuchují v tmavočerném pozadí desítky jakoby hvězdných erupcí. Mezi jmény vlastníků exlibris najdeme V. Marvanovou, L. Bočkovou, S.

Alois Kračmar, CGD, 2008

Solaře, L. Brabence a mnohé jiné známé sběratele. A. Kračnar však netvoří jen exlibris. V roce 1991 předložil soubor 11 rozměrnějších volných grafických listů v technice mezzotinty a výběrová komise jej přijala do Svazu výtvarných umělců, což bylo jednou z podmínek, aby se mohl ucházet o místo odborného asistenta na Pedagogické fakultě v Ústí nad Labem. Od této doby Aloise Kračmara znám. Známe ho jako učitele, který nám vštěpoval touhu po experimentování a k experimentům nás přímo vybízel při zadávání školních prací. On sám nám šel příkladem. V roce 1994 mě a mé spolužáky fascinovala jeho výstava rozměrných kreseb uhlem v ústecké Fillovce – mimochodem to byla doba posledních velkých výstav ve Fillovce, které měly zásadní význam – souborné výstavy Miloše Michálka, Jaroslava Prášila, Jiřího Bartůňka. Kresba byla zase Kračmarovým útekem od grafické techniky. Postup mezzotinty se mu již zdál zdlouhavý. Od myšlenky k realizaci výsledné grafiky uplynulo moc času. Kresba byla mnohem spontánnější. Záznam myšlenek byl téměř okamžitý.

Po klasických kresbách nastoupilo další experimentování při vytváření kresby zajímavým materiálem – práškem z kopírovacího stroje. Těmto kresbám říkal copysaze. Pak to byly třeba takzvaní sádelníci – promaštěné papíry doplněné dotiskem z matrice nebo přes šablony. Několik takových kreseb-tisků vystavil i na několika výstavách Grafika roku v Praze.

Jak jsem již zdůraznil, Kračmar nepůsobí jen jako umělec, ale i jako pedagog. V roce 2002 vydal se svým kolegou Evženem Linajem knihu Grafickou cestou, která je shrnutím zkušeností obou autorů z praxe pedagoga výtvarné výchovy právě s ohledem na využití grafiky ve výuce. Kniha je velmi bohatě doplněna barevnými reprodukcemi grafik studentů – určitě doporučuji alespoň prohlédnout.

V současné době se dá říct, že A. Kračmar ukončil činnost v oblasti klasických grafických technik úplně. Tak jako mnoho umělců současné doby se dal do práce s počítačem a snaží se razit cestu počítačové grafice jako umělec i jako kantor. Začíná tedy tvořit grafiku i exlibris na počítači a snaží se k tomu přivést i své žáky. Je možné, že jak se vyrojily počítačové grafiky mezi belgickými a tureckými studenty profesorů M. R. Baeyense a H. Pektase, že se i mladí čeští studenti začnou více objevovat na mezinárodních soutěžích exlibris vytvořených počítačovou grafikou. Každopádně se můžeme těšit, že uvidíme první výsledky Kračmarových CGD exlibris na sjezdu v Chrudimi, kam se po letech neúčasti chystá.

Budeme se těšit a zároveň přejeme Aloisi Kračmarovi do dalších let mnoho zdraví, zdraví a hodně sil do dalšího experimentování.

Kontakt: Alois Kračmar, Valkeřická 510, 407 22 Benešov nad Ploučnicí.

Martin Manojlín

ZNÁMY NEZNÁMY LEO BEDNÁRIK

Medzi tohtoročných jubulantov spomedzi grafikov a tvorcov exlibris nesporne patrí aj Leo Ľudovít Bednárík. Narodil sa 9. júla 1938 v Bratislave a nedávno oslávil okrúhle výročie - 70 rokov. Svoje výtvarné vzdelanie nadobudol na Vysokej škole výtvarného umenia v poľskom Krakove. Po študentských nepokojoch koncom

šesťdesiatich rokov sa na určité obdobie odmlčal z výtvarného diania. Dokonca sa odsťahoval z Bratislavy do Tatier, kde istý čas pôsobil ako vysokohorský nosič. Tu sa postupne začína rozvíjať jeho výtvarná tvorba predovšetkým vo forme užitej grafiky ako boli návrhy plagátov na športové a kultúrne podujatia. V tomto období sa začína intenzívne venovať grafickému designu a tvorbe návrhov rôznych piktogramov a značiek pre rôzne organizácie a spoločnosti, všetko vytvorené ručne. Dokonca vytvoril a navrhol niekoľko veľmi zaujímavých druhov písma. Neskôr sa vracia do Bratislavy a osemdesiate roky možno v jeho tvorbe nazvať ako veľmi tvorivé, konštruktívne a relatívne úspešné.

Veľký prelom v jeho výtvarnej tvorbe však nastáva začiatkom deväťdesiatich

Leo Ludovít Bednárík, C3+C5, 1999

rokov. V tomto období nastupuje éra počítačov, ktoré začali nahradzovať náročnú ručnú prácu pri tvorbe grafického designu a tvorbe piktogramov. Preto upadá záujem o jeho tvorbu ručného grafického designu a začína sa zaoberať grafickou tvorbou exlibris. Do tajov grafickej tvorby exlibris a do tajov grafických techník ako je lept, suchá ihla a akvatinta ho zaučil náš vynikajúci grafik, ilustrátor a pedagóg Karol Ondreička. Prvé exlibris vytvára začiatkom deväťdesiatich rokoch a iba prvé štyri ešte nesú znaky jeho predchádzajúcej tvorby – symbolizmus. Postupne

prechádza k realistickej tvorbe, pričom jeho tvorba je expresívna, vytvára si osobitý prístup a štýl vo svojej tvorbe, ktorý nie je jednoduchý a vidieť v nej vplyv surrealizmu. Nové exlibris vytvára expresívne na základe prvého nápadu, tak ako to momentálne cíti a potom sa už nikdy k tomuto nápadu nevracia. Vo svojej grafickej tvorbe exlibris zobrazuje tiež aktuálne témy a samozrejme témy, ktoré požadujú objednávateľia. Veľmi dobre pozná témy, ktoré požadujú naši a zahraniční zberatelia. Ved' do dnešného dňa vytvoril pre domácich a zahraničných zberateľov viac ako 700 knižných značiek. Medzi jeho obľúbené témy patrí najmä história, dejiny od Antiky do Ríma a tiež oblasť mytológie a erotiky. Jeho jednotlivé exlibris možno považovať ako fragmenty z rozbitého zrkadla, pričom v každom zrkadle je časť sveta a výsledkom je vždy nová skutočnosť.

Koncom šesťdesiatich rokov minulého storočia sa chcel Leo Bednárík stať členom Zväzu výtvarných umelcov, avšak z politických dôvodov tam nebol prijatý. Na základe tejto skutočnosti a skúsenosti si predsavzal, že nikdy neuskutoční v Československu žiadnu individuálnu výstavu so svojimi výtvarnými prácami. Bohužiaľ tento svoj sľub naďalej dodržiava a preto sme nemali zatiaľ možnosť zoznámiť sa s jeho tvorbou komplexne na individuálnej výstave u nás.

Ja som osobne spoznal Lea koncom minulého storočia, keď som začínal zbierať exlibris. Po prvom našom telefonáte som ho osobne navštívil a potom ma postupne začal uvádzať do tajov tvorby a zberateľstva exlibris. Okrem toho, že je intenzívny tvorca exlibris, tak je aj vášnivý zberateľ exlibris. Odkedy ho poznám, tak každoročne sa vždy osobne zúčastňuje na výmenných stretnutiach zberateľov exlibris jednak v Čechách ale aj v Poľsku, Nemecku, Rakúsku a Švajčiarsku. Je už tradičnou stálicou a osobnosťou týchto stretnutí a možno povedať, že bez jeho účasti si tieto stretnutia neviem ani predstaviť.

V posledných rokoch sa tiež pravidelne zúčastňuje na všetkých medzinárodných súťažiach a výstavách v oblasti exlibris v zahraničí. Do ďalšieho obdobia mu želám hlavne pevné zdravie a veľa tvorivých síl pri tvorbe nových exlibris a pevne verím, že sa aj naďalej bude zúčastňovať na výmenných stretnutiach zberateľov a tvorcov exlibris.

Marián Potrok

Za RNDr. Karlem SAMŠIŇÁKEM, CSc. (2. 1. 1923 – 2. 8. 2008)

Na začátku srpna nás zastihla smutná zpráva, že zemřel čestný předseda našeho spolku RNDr. Karel Samšišák, CSc. Na začátku ledna se dožil požehnaných 85 let, let naplněných prací odbornou i prací v širokém spektru kulturních zájmů. Dlouholetý člen našeho spolku i Spolku českých bibliofilů, člověk, který nikde nebyl jen pasivním členem, ale všude pracoval, vsutku osobnost. Přátelé soboteckého Šolcova statku vydali loni v létě k blížícím se Samšišákovým narozeninám drobnou publi-kaci, medailon s reprodukcemi řádky grafických lístků jemu věnovaných. Prof. František Dvořák tam v úvodu píše, že Samšišák „své jméno vědce vrcholné úrovně po celý svůj život obohacoval spolkovou prací maximálního vypětí a znalectvím tvorby sběratelské knižní grafiky celé evropské sféry“.

Na začátku tohoto roku vydal K. Samšišák ke svému životnímu jubileu v 85 číslovaných výtiscích, za každý rok života jeden výtisk, v pečlivé bibliofilské úpravě,

pozoruhodnou knížku barokní poezie soboteckého rodáka děkana Jana Ignáce Summy, opěvující Jana Nepomuckého (s grafickým lístkem Aleny Antonové). On ani my jsme netušili, že je to vlastně jeho rozloučení.

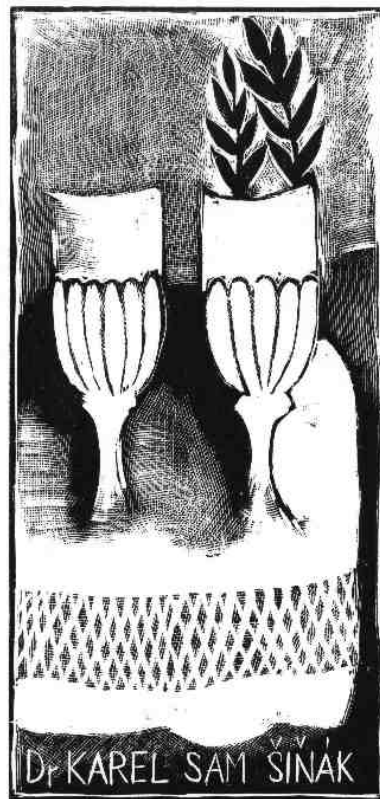
Přestože žil podstatnou část svého aktivního života v Praze, zůstával vždy věrný své rodné Sobotce, jako uznávaný důvěrný znalec Sobotecka a celého Českého ráje, po němž často provázel zájemce o jeho krásy i kulturu. Byl znalec i obdivovatel výtvarného umění, přítel řady malířů, výborný vypravěč, všestranně vzdělaný člověk, osobnost vpravdě renesanční. V rodném domě básníka Václava Šolce v Sobotce zorganizoval za ta dlouhá léta přes dvě stovky výstav, často právě grafiky. Díky jemu přirostla Sobotka řádce výtvarníků opravdu k srdci. Někteří ani netušili, že dr. Samšiňák není kunsthistorik nebo něco podobného. Ano, profesně byl přírodovědec, akarolog světového jména. Jeho hlavní vědecké životní období bylo spjato s jeho prací v Entomologickém ústavu tehdejší ČSAV. Ne náhodou se na jeho exlibris tak často vyskytují roztoči a není náhodou, že desítky nových druhů těchto „potvůrek“ popsal a pojmenoval často po svých přátelích. „S mnohými malíři jsem kamarád a vždycky jsem měl radost, když jsem mohl některého nově objeveného roztoče pojmenovat jejich jmény. Roztoč, který žije na mravencích na Kozákově, se například jmenuje podle malíře Vladimíra Komárka *Anaetus komarpictoris*.“ vzpomínal. A můžeme ještě třeba doplnit: *Xenanoetus* kabrt po Josefu Kábrtovi, *Myianoetus* mlcoch po Zdeňkovi Mlčochovi nebo *Richardanoetus* demel po příteli a sběrateli Jurovi Demlovi. Své odborné stati publikoval v mezinárodních odborných časopisech, obvykle anglicky nebo německy. Ani mezinárodní uznání výsledků jeho práce v oboru akarologie nezměnilo jeho povahu, jeho chování k druhým. Byl srdečný, přímý, obětavý, skromný. Uznání za své objevy se v té době dočkal častěji v zahraničí než doma.

Bude chybět mezi přáteli drobné grafiky, mezi bibliofily, bude chybět i pravidelným návštěvníkům Šrámkových Sobotek. Jeho rozsáhlá, hodnotná sbírka grafiky a exlibris zůstane naštěstí zachována ve svém celku v jičínském muzeu. Věřím, že bude občas využita na výstavách. A tak zůstane mnohé z jeho díla a odkazu i dále živé. Zůstane v paměti všech nás, kdo jsme ho důvěrně poznali.

Aleš Fetters

VLADIMÍR KOMÁREK (1928-2002)

Poprvé jsem se s Komárkovými obrazy setkala na výstavě, kterou mu na konci padesátých let připravila legendární Naděžda Melniková-Papoušková. Trvalo ještě

V. Komárek, X2, 1990

dlouho, než jsem mohla umělce poznat osobně. Velmi mne při tom překvapilo, že tak něžná duše sídlí v tak robustním těle. Kdo také znal Vladimíra Komárka pouze z výtvarné tvorby, plné ticha, míru, nostalgických vzpomínek na nenávratně zmizelý čas dětství a posléze z jeho návratu k biblickým námětům (po raném Zvěstování v závěru života symbolicky soustředěným na zastavení Křížové cesty), byl asi udiven jeho veřejnými vystoupeními, většinou až bujně veselými. Podobně laděna byla také jeho autobiografie Pojednání o radostné cestě od kolébky ke krematoriu aneb Od puberty ke klimakteriu. Patřilo k paradoxům doby, že poprvé vyšla knižně jako zájmová publikace pro členy Jonáš Klubu při 199. ZO Svazarmu.

Nedalo mi spát, jak je možné, že básnivost jeho výtvarného díla a humor jeho slovního projevu jsou při své protikladnosti stejně přesvědčivé. Na můj dotaz mi Vladimír Komárek napsal: „Nikdy jsem se neuměl bránit. Proto jsem se taky učil dělat legraci.“ Jednomu ze svých přátel to vyjádřil ještě zřetelněji: „Když se lidi smějou, tak ti neublíží.“

Z lesku divadelního pódia a televizní kamery se umělec rád vracel domů. Adresa zněla Slaná u Semil, ačkoliv jeho dům byl vzdálen sotva pár kroků od nádraží, nesoucího název Nedvězí. Před vstupem do zahradní branky oznamovala tabulka, že „Jen krátká návštěva potěší“. Mělo to své odůvodnění. Díky těm vystoupením v Divadle U hasičů i jinde se k němu hrnuly zástupy obdivovatelů, ctitelů a ctitelek – a také zahrádkáři. V podkrkonošské krajině skrývala totiž zídka před okolním světem zázrak – japonskou meditační zahradu. V zahradě stál vedle domu ateliér. Zdálo se mi, že si do něj umělec snesl všechno, co měl rád a co mu pomáhalo vytvořit onen „lusthaus srdce“ či „hlubinu bezpečnosti“.

Vedle vlastních obrazů a grafik si sem pověsil práce svých přátel. Svě místo tu našly rodinné fotografie, sbírka obrázků na skle i staré sklenice, svědčící o sklářské tradici zdejšího kraje. Vzdálen ruchu vnějšího světa se tu mohl pohroužit do vzpomínek na lidi, kteří odešli a po nichž zůstal na stole jen dopis či odložené brýle, na stěně fotografie, k nimž pietně postavil vázy s liliiemi či kořenáč s mořskou cibulí nebo dužnatou tlusticí. Tady mu sestupovali na plátno muži s houslemi či s obětním beránkem, křehké dívčí postavy, po nichž tu

Vladimír Komárek, X2, 1990

třeba zůstaly jen šaty ve skříni, odlesk v zamženém zrcadle či srdce, které podnítilo Jaroslava Seiferta k básnickému zamyšlení: „V obrysech věcí, na které se dívám, maluji to, co oči nevidí ...“ Vzpomínku i touhu po lásce, po harmonii, po smíření.

Postupem let se Komárkova okna stále častěji otvírala i do prostoru zahrady a do prostoru krajiny a závěsy nebo opony odhalovaly ještě jiný svět, v němž hrál na píšťalu Pan, z mušle vystupovala zlatovlasá Venuše nebo se zjevila silueta Hradčan, Kosti či Trosek, až se posléze umělec vydal na svou strastiplnou pouť na Golgotu. To už ho volala věčnost.

Blanka Stehlíková

Přetištěno s laskavým svolením autorky z Bulletinu Klubu přátel Hollaru, březen 2008.

JAROSLAVA MOSEROVÁ A JEJÍ GRAFICKÁ TVORBA

MUDr. Jaroslava Moserová-Davidová, DrSc. se narodila 17. 1. 1930 v Praze a zemřela 24. 3. 2006 rovněž v Praze. Byla významnou českou lékařkou – specialistkou na popáleniny, spisovatelkou – napsala řadu povídek, filmových scénářů a divadelních her, překladatelkou – proslula jako překladatelka asi 45 knih Dicka Francise a dalších spisovatelů, političkou – v roce 1990 byla zvolena místopředsedkyní České národní rady, v letech 1991-1993 byla velvyslankyní v Austrálii, v letech 1993-1995 pracovala na Ministerstvu zahraničních věcí, byla činnou ve společnosti UNESCO, v letech 1996-1998 byla místopředsedkyní Senátu České republiky a v roce 2003 kandidovala na úřad prezidenta republiky.

V roce 1947 odjela jako sedmnáctiletá stipendistka American Field Service na studia do USA. Ředitel výtvarného lycea ve Swannanoa jí navrhl, aby se zúčastnila svými plastikami a kresbami výtvarné soutěže v Severní Karolíně. Z osmi kategorií soutěže vyhrála J. Moserová sedm. V roce 1948 zde maturovala jako třetí nejlepší ve škole. Měla se vrátit domů, ale v Československu již od února 1948 vládli komunisté. Američané studentům z Československa prodloužili stipendium o rok, a tak studovala ještě jeden rok na Art Students League. V roce 1949 se vrací domů. Rozhoduje se pro studium na Akademii výtvarných umění či na lékařské fakultě. Rozhodla se pro lékařství. V roce 1951 byl její otec, právník, zatčen a uvězněn. V roce 1960 se seznámila s právníkem Milanem Davidem, synem významného politika Čsl. strany

Jaroslava Moserová, C4

národně socialistické a předúnorového předsedy sněmovny Josefa Davida, za kterého se v roce 1962 provdala.

V roce 1963 J. Moserová, tehdy chirurg a rovněž členka Svazu výtvarných umělců, navázala spolupráci s prof. Fr. Burianem, pro jehož Atlas plastické chirurgie nakreslila za čtyři roky 850 vědeckých ilustrací. Od roku 1965 pracovala na klinice popálenin a sbírala materiál pro knihu Kožní ztráty a jejich krytí, kterou napsala společně s Evou Houškovou (Praha, Avicenum 1980 a 1988). V tomto oboru spolupracovala s polským lékařem a v Polsku obdržena za svoji práci zlatou medaili. V roce 1969 pečovala 72 hodin o Jana Palacha, studenta právnické fakulty, který se upálil na protest proti sovětské okupaci Československa.

MUDr. Jaroslava Moserová byla vynikající lékařkou, měla však i velké nadání výtvarné a ve volných chvílích hodně malovala. Ještě méně je však známo, že tvořila i grafiku. Sám mám od ní čtyři velmi pěkné a osobité grafické lístky, provedené technikou suché jehly. Z nich je jedno exlibris, které je zde reprodukováno. Nevím, zda vytvořila ještě další exlibris. Zhotovovala i novoročenky, mohlo jich být kolem stovky, ale jen pro svoji potřebu a pro členy rodiny. Ve své sbírce mám např. jí zhotovenou grafiku (suchou jehlu), kterou poslal její manžel JUDr. Milan David Vladimíru Komárkovi jako novoročenku.

MUDr. Jaroslava Moserová-Davidová, DrSc. byla velkou osobností našeho národa. Je nesporné, že měla vrozené výtvarné nadání. Dosahovala úspěchů ve všem, čeho se dotkla. Takže i její dílo malířské a grafické je velmi hodnotné. Je tedy třeba, aby se vědělo i o této její okrajové činnosti.

Vladimír Mikule

Tomu kdo by se chtěl o této vzácné ženě dozvědět víc, doporučuji četbu jejích pamětí Historky: na koho se nezapomíná, Praha 2003 nebo reportáže polského novináře Mariusze Szczygiela Gottland, Praha 2007, kde je reportáž s názvem Film se musí točit věnována J. Moserové.

ZEMŘEL KAREL SAMŠIŇÁK

V sobotu ráno dne 2. srpna 2008 zemřel v hospici v Prachaticích Karel Samšišák. Vzhledem k blízkosti mého letního pobytu u zmíněného města jsem s ním mohl strávit určitý čas ještě v páteční podvečer. To již však byl na cestě z tohoto světa. Protože se narodil 2. ledna 1923, bylo mu letos 85 let.

Karel byl samorost. A také tak nepoddajný a neohebný, statečně vždy válčící s bezprostřední mocí nad sebou a kolem sebe. Byl tím, o kom se říká, že je osobnost. Dnes je to již stále vzácnější vlastnost. Měl v sobě něco, co dávalo lidem dohromady a co je k němu přitahovalo. V letech 1977-1994 byl předsedou našeho Spolku a na jeho neformální řízení, do kterého vnášel

lehkost a humor a nastoloval upřímné lidské vztahy, se dodnes vzpomíná. V sedmdesátých letech minulého století, v době normalizace, zachránil náš Spolek tím, že jej učinil kolektivním členem Československé vědecké společnosti pro estetiku při ČSAV.

Psát o Karlovi další podrobnosti by bylo nošením dříví do lesa. Vyšla o něm ve Sborníku celá stať, kde je vše potřebné (Sborník pro exlibris a drobnou grafiku 2006, str. 38). Měl jsem ke Karlovi kolegiální a přátelský vztah, a tak jsem tuto stať také jako o „Karlovi“ tehdy napsal. Vinou redakčního nepochopení a bez mého vědomí byl tón mého psaní změněn do jakéhosi neosobního „oficiálního“ hávu.

Nemohu o něm více napsat. Nakonec musím přiznat, že jsem jej v onen páteční podvečer opouštěl dojat. A psát o něm nějaké prázdné, pochvalné řeči, by bylo jeho urážkou. Vždy se tomu zuřivě bránil a to, že o něm bylo možné napsat zmíněný článek, bylo dáno jen jeho výjimečným souhlasem. Dříve se říkala taková zprofanovaná věta – „Čest jeho památce!“. Ke Karlovi by se hodila. A ještě něco, ještě více zprofanovaného. Na všech, se kterými jsem se v minulosti o Karlovi bavil a kteří jej znali, bylo cítit, že jej mají rádi!

Josef Chalupský

KAREL MUSIL A PETRA PALCOVÁ - MLADÍ PŘÁTELÉ, VÝTVARNÍCI

S mladým autorem exlibris Karlem Musilem se setkáváme již několik let. Zpočátku jako hostem našich setkání a později již jako členem našeho spolku. Připomeňme, že již v roce 2005 obdržel ve studentské kategorii první cenu na XI. trienále českého exlibris v Chrudimi.

Vypracoval si osobitý styl, vyznačující se jemnou až precizní kresbou, která v grafice vyústila do jeho oblíbené techniky – suché jehly, doplněné v poslední době o zásahy (zdrsňování) ruletou. Jeho grafiky působí vzdušným, lehkým dojmem v protikladu k závažnosti zobrazovaných témat. Věnuje pozornost klasickým problémům vztahů mezi muži a ženami se zjevným důrazem na sexualitu. Trochu překvapující v jeho věku jsou témata jeho grafik, která si kladou otázku o další existenci lidstva a vztahu lidí k přírodě. Lidské postavy využívá k symbolickému vyjádření svým myšlenek, které jsou odrazem jeho současného života a tušené budoucnosti.

Karel Musil, C4, 2008

Karel Musil se narodil 13. ledna 1982 v Liberci. Grafice se věnoval již od dětských let a po studiu na SUPŠ grafické v Ústí nad Labem pokračoval ve studiu na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích se zaměřením na pedagogiku výtvarné výchovy. V

současné době učí na Základní umělecké škole ve Strakonici. Ještě za studií na střední škole vzbudily jeho grafiky zájem u našeho člena Mgr. Ladislava Dvořáka a mezi sběratele jej uvedl rovněž náš člen Slavomír Solař. V roce 2005 se stal K. Musil členem našeho spolku.

Výsledkem dosavadní činnosti Karla Musila na nelehkém poli tvorby exlibris je několik desítek exlibris pro české a zahraniční sběratele, pravidelná účast na přehlídkách tvorby exlibris v Hradci Králové a zvyšující se zájem sběratelů o jeho tvorbu. Mimo exlibris tvoří Karel Musil rovněž volnou grafiku, kde se necítí svázaný požadavky sběratelů a může svobodně vyjádřit své myšlenky. Autentičnost jeho grafických prací je potvrzena i tím, že tisk grafik provádí sám. Lze si jen přát, aby se jeho zřejmý talent i nadále rozvíjel a aby jeho práce zaujaly další zájemce o exlibris a volnou grafiku.

S Petrou Palcovou, přítelkyní Karla Musila, jsme se poprvé setkali na sjezdu v Uherském Hradišti, kde zaujala naše i zahraniční sběratele exlibris svými dokonalými a nápaditými exlibris, provedenými v technice linorytu. Její linoryty snesou nejpřísnější kritéria. Zaujmu námětem, zdánlivou lehkostí ve vedení rydla a lehce naznačenou symbolikou. Její akty žen s něžným sexuálním nábojem zaujmu i nejchladnějšího pozorovatele. Je jistě obdivuhodné, co tato mladá žena dokáže linorytem vyjádřit a současně i v náznacích zatajit. Protikladem výrazu sexuality jsou jí zpracovávané náboženské výjevy a symbolické znázorňování utrpení Ježíše Krista. Otázku, proč umělecky zpracovává tato dvě rozdílná témata, si můžeme položit, ale odpověď nám může dát pouze autorka.

Petra Palcová se narodila 21. září 1985 v Novém Městě na Moravě a v současné době studuje na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Mimo grafiku se zabývá rovněž malbou v technice akrylu. Vytvořila exlibris např. pro manžele Kubíčkovy, S. Solaře, P. Ratha a M. P. de Haasovou. Reprodukce jejích exlibris se objevily v zahraničních časopisech. Mimo techniku linorytu používá rovněž techniku leptu.

Rovněž Petře Palcové přeji, aby i nadále svými pracemi potvrzovala svůj talent v tvorbě exlibris a doufám, že se s ní budeme setkávat na sjezdech a přehlídkách exlibris.

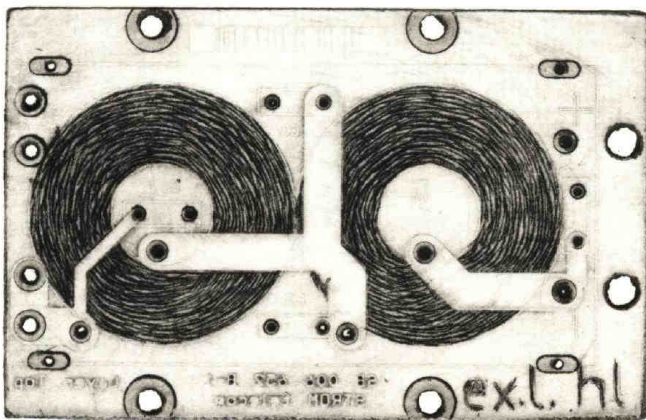

Petra Palcová, X3, 2006

Jan Langhammer

SETKÁNÍ S TALENTEM

Mezi žáky grafika Josefa Dudka, našeho člena, který mimo svou uměleckou tvorbu již mnoho let učí na Základní umělecké škole Olešská v Praze 10, je mnoho talentovaných mladých lidí. Pod jeho vedením se učí pracovat různými grafickými technikami, v poslední době např. mezzotintou. Při jednom z našich setkání mně pan Dudek představil Báru Zadražilovou, bývalou žačku, která dobře zvládá všechny grafické techniky a jejíž grafické práce jsou působivé. Pro nás bude jistě zajímavý její zájem o drobnou grafiku a exlibris.

Bára Zadražilová, C3, 2007

Bára Zadražilová studuje druhým rokem na VŠUP v Praze obor filmové a televizní grafiky. Grafikou se zabývá od patnácti let pod vedením pana Dudka.

Bářiny grafické práce jako by měly dva póly. Na jedné straně leží hlubotisky, které jsou pro ni niternou záležitostí, vybočením z každodenního života na škole. Byť jsou tmavě laděné a mohou se zdát depresivní, představují pro Báru relaxaci, kreativní tvorbu s výpovědí o sobě

samé. Na hlubotiskové technice ji těší potřebná míra dřiny a nezbytná řemeslná zručnost. Na druhé straně nalezneme sítotisky s uvolněnými, veselými a hravými momenty z každodenního života. Bára však dělá také velké dřevořezy, protože ji těší práce se dřevem. Zajímavým experimentem byla její práce s neosazenými plošnými spoji, které použila v různých kombinacích pro tisk.

Zájem sběratelů o vytvoření exlibris by pro ni byl pobídkou a výzvou pro práci v tomto oboru. Nepochybuji, že v budoucnosti o ní hodně uslyšíme a budeme se těšit z jejích grafických prací. Sběratelé, požádejte tuto talentovanou mladou výtvarnici o vytvoření exlibris a nebudete zklamáni!

Irena Voráčková-Forstová

NOVÍ MLADÍ AUTOŘI EXLIBRIS

Bylo by škoda, kdyby loňská soutěž studentů výtvarných škol, kterou Spolek pořádal, i pravidelná účast mladých, teprve formujících se umělců, např. na trienálních přehlídkách v Chrudimi i na každoročních výstavách Žeň/Žatva exlibris v Hradci Králové zůstala pouze u vyhlášení výsledků, předání cen či uspořádání výstavy. Při přednáškách, výstavách a besedách s adepty grafiky jsem se opakovaně setkal s názorem, který se stručně nechá vyjádřit takto: „Exlibris mne zajímá, rád bych jej dělal, ale nevím, jak se seznámit a domluvit se sběrateli.“ Pokusme se tuto zábranu a překážku překonat tím, že budeme postupně našim členům představovat mladé adepty - budoucí umělce, abychom si, jako zkušení sběratelé, jejich práce,

třeba jenom na zkoušku, objednali a uvedli je do sběratelské ho koloběhu. Tito začínající umělci očekávají pouze kontakt, sběratelskou výzvu a jsou připraveni podle zájmu a za vzájemně dohodnutých podmínek knižní značku vytvořit. Pokud někdo z členů SSPE ví o dalším adeptu, jistě mu dáme v Knižní značce místo, abychom jej představili.

Zde je první z nich:

Pavel SOUKUP

ročník 1990, je studentem 3. ročníku Vyšší odborné školy grafické V. Hollara v Praze, v grafických technikách jej vede prof. Jan Kavan. Poradí si s technikou hlubotisku (leptu nebo akvatinty), litografie i dřevorytu nebo linorytu. Je zastoupen na Trienále exlibris 2008 v Chrudimi. Zastihnete jej na adrese Pavel Soukup, U Botiče 9, Praha 10-Vršovice nebo na e-mailu: savel.soukup@seznam.cz

MH

Pavel Soukup, L1/4

MICHEL FINGESTEN ZE SBÍRKY ERNSTA DEEKENA

Nezapomenutelnou a bohužel objevnou výstavu malířského a grafického díla Michela Fingestena (1884-1943) jsme měli možnost zhlédnout v Galerii Roberta Guttmana v Praze od 29. 5. do 31. 8. 2008. Výstava vycházela ze sbírky našeho nového člena pana Ernsta Deekena z Německa a několik exlibris připojil rovněž Ing. M. Humplík. Kurátorem výstavy byl PhDr. Arno Pařík.

Proč říkám „bohužel objevnou výstavu“? Výstava nám představila malířskou, a zejména grafickou tvorbu vynikajícího umělce, jehož dílo bylo však téměř zapomenuto. Zachovalo se pouze díky sběratelskému úsilí soukromých sběratelů a to zejména sběratelů grafiky a exlibris.

Z výstavního katalogu uvádím stručně základní údaje: Michel Fingesten se narodil 18. 4.

1884 v Bučkovících u Frýdku-Místku. V 16 letech odešel studovat na Akademii do Vídně, ale ze studií po dvou letech odešel a odejel do Ameriky a později do Austrálie. Po návratu studoval v Mnichově u malíře Franze Stucka. Pak opět čtyři roky cestoval

Michel Fingesten, C3/col, 1924

po Číně a Japonsku. Teprve v roce 1913 se usadil v Berlíně, kde se oženil a narodily se mu zde dvě děti. Během války se stal členem uměleckého spolku Neue Sezession a spolupracovníkem časopisu Marsyas. Věnoval se pouze grafické tvorbě, zejména grafickým doprovodům knih a tvorbě grafických cyklů. V roce 1927 se stal spolupracovníkem časopisu Künstler-Selbsthilfe (Svépomoc umělců). Pobyt ve Španělsku na přelomu let 1927-1928 ho přivedl zpátky k malování obrazů s krajinnými a figurálními motivy a pozdější výstava těchto obrazů v Berlíně měla

Michel Fingesten, C3, 1922

velký úspěch. V době hospodářské krize pracoval v Umělecké tiskárně Sebastiana Malze. Po nástupu nacismu ztratil zakázky a nemohl tvořit. Jeho dílo bylo nacisty napadáno. Nacistům nevyhovoval humanismus a protiválečný obsah jeho prací. Mimo to byla jeho matka Židovka. V této pro něho těžké době soustředil svoji činnost na tvorbu exlibris a drobnou grafiku pro soukromé sběratele. Jeho žena a dcera emigrovaly do Ameriky a on se synem Peterem emigroval v roce 1936 do Itálie a usadil se v Miláně. Zde dosáhlo grafické dílo M. Fingestena svého vrcholu. Vytvořil přes 500 grafických listů.

V roce 1937 inspiroval založení italské společnosti sběratelů exlibris Gruppo Italiani dell' Ex Libris e del Bianco e Nero. Členy společnosti se stali např. architekt G. Mantero, G. Sabattiny a stavitel G. Botta. V květnu 1939

odcestoval jeho syn Peter do USA. Po vypuknutí války byly také v Itálii zavedeny protizidovské zákony. M. Fingesten byl v roce 1940 internován ve starém klášteře v Civitella del Tronto, kde se ještě mohl věnovat tvorbě barevných dřevorezů. V roce 1941 byl přeložen do tábora Ferramonti-Tarsia, kde trpěl nedostatkem stravy a špatnými hygienickými podmínkami. Onemocněl malárií a nemohl psát ani kreslit. Tábor 14. 9. 1943 osvobodili Angličané, ale krátce nato M. Fingesten utrpěl úraz a po převezení do nemocnice 8. 10. 1943 zemřel na následky infekce.

Grafické dílo M. Fingestena pulsuje mezi několika motivy. Setkáme se sociální grafikou i s erotickými náměty, zachvějeme se při prohlížení jeho válečných vizí v grafických cyklech a pobavíme se pozvánkami, novoročenkami a exlibris. Uvádí se, že za třicet let vytvořil téměř jeden tisíc exlibris. Mezi českými sběrateli je bohužel M. Fingesten málo známým tvůrcem. Vítězslav Fleissig vytvořil (asi v roce 1946) lept *In memoriam Fingesten*. Českým vlastníkem exlibris byl B. Petrlík, jedná se o lept s ležícím aktem z roku 1921.

Nezbývá než poděkovat panu Ernstu Deekenovi za zapůjčení exponátů a Židovskému muzeu v Praze za realizaci této krásné výstavy s tragickým nádechem.

Jan Langhammer

Snad stojí za připomenutí, že v ročence DEG 1957 byl uveřejněn článek dr. Josefa Lenze o životě a díle Michela Fingestena, který pro něho vytvořil Ex Libris et Musicis, které je do článku vlepno. Soupis exlibris M. Fingestena byl uveřejněn v Mitteilungen DEG před několika lety.

27. ŽATVA V GALERII NA MOSTĚ

Královehradecká Galerie na mostě hostila letos již 27. Žatvu slovenského a českého exlibris. Organizace a příprava výstavy je již po několik let v rukou Mgr. Ladislavy Valáškové, PhD., ředitelky Českého farmaceutického muzea v Kuksu.

Letos se nepodařilo zajistit včasné vydání katalogu, který vyšel až v průběhu výstavy. Důvodem zpoždění byla opět svízelná finanční situace a čekání na podporu z veřejných zdrojů. Přesto, že SSPE vyzval autory, členy SSPE, ke spolupráci, nepodařilo se získat některé z nich pro účast na přehlídce. Celkově ale počet účastníků přesáhl stovku. Je to způsobeno příkladnou účastí studentů z Univerzity Hradec Králové, katedry výtvarné kultury, vedené Mgr. Lubomírem Netušilem a také studentů ze Šporkovy výtvarné školy v Jaroměři, vedených Bc. Petrou Kovářovou.

Vedla řady věrných autorů s mnohaletou nepřetržitou účastí se objevují noví mladí autoři, kteří snad v této přehlídce zakotví i v budoucnu. Forma salonu umožňuje představit i začínající autory, kteří teprve v budoucnu mohou rozšířit řady českých a slovenských tvůrců exlibris. Letos podruhé zde vystavuje vynikající mladý výtvarník Jan Černoš, člen Unie výtvarných umělců v Hradci Králové.

Katalog byl vytištěn ve velmi pěkné grafické úpravě na kvalitním papíru a je k němu přiložen CD se všemi zaslanými exlibris. Přehlídka se zúčastnilo 67 výtvarníků a 43 studentů výtvarných škol. Náš Spolek sběratelů a přátel exlibris přispěl na uspořádání této přehlídky částkou 5000 Kč.

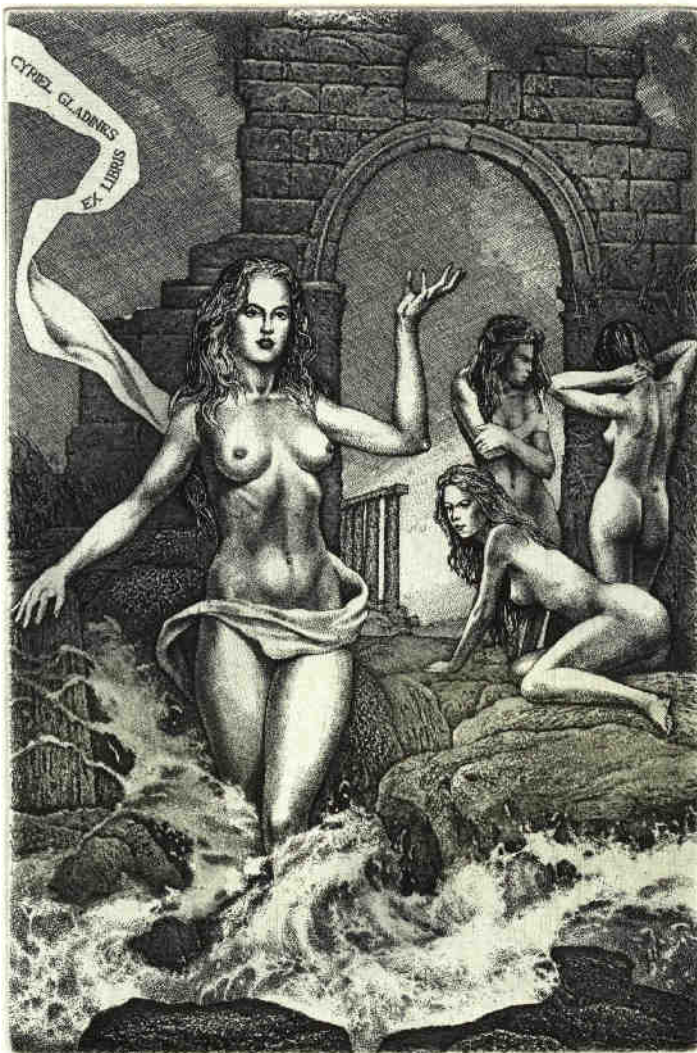
Ing. Jiří Soukup

DVĚ VÝSTAVY V HOLLARU

Dvě letní výstavy v pražské síni SČUG Hollar představily návštěvníkům skutečné sběratelské lahůdky.

Na výstavě SOUČASNÉ EVROPSKÉ EXLIBRIS, konané od 2. 7. do 27. 7. 2008, bylo možno shlédnout práce 123 grafiků z osmnácti evropských zemí. Výstavu připravil, převážně ze své sbírky, Ing. Milan Humplík a při vernisáži zasvěceně promluvil dr. Miroslav Kudrna.

Již svým rozsahem představovala výstava určitý unikát. Vždyť v naší zemi nebyla od konání světového kongresu FISAE v Chrudimi, tj. od roku 1996, takováto rozsáhlá výstava zahraničních exlibris uskutečněna. Bylo tak umožněno srovnání úrovně současného českého a slovenského exlibris s exlibris významných evropských tvůrců, i když se do výběru nevešli všichni čeští výtvarníci, kteří by si to zasloužili. Ukázaly se zde nové trendy v tvorbě exlibris (především ruských, ukrajinských maďarských a bulharských výtvarníků), v nichž je dáována přednost vkusu a přání evropských sběratelů. Je to znatelné jak v převaze hlubotiskových technik (většinou

exlibris.

Hristo Naidenov, C3+C5, 2006

náročnou přípravu výstavy, která bude reprízovaná na podzim při příležitosti našeho sjezdu v Chrudimi. Autor výstavy ještě připravil pro návštěvníky dvě komentované prohlídky, na kterých vysvětlil současné směřování evropského exlibris.

Druhá výstava **ODKAZ ZDENKY BRAUNEROVÉ PRO ČESKOU BIBLIOFILII**, konaná od 30. 7. do 24. 8. 2008, připomněla 150. výročí narození Zdenky Braunerové (1858-1934) a 100. výročí vzniku Spolku českých bibliofilů. Výstavu zahájil akademický malíř Vladimír Suchánek, předseda SČUG Hollar, a úvodní slovo za Spolek českých bibliofilů pronesl doc. Ing. Prokop Toman. Velký zájem návštěvníků ukázal, že i v současné době mají lidé blízký vztah ke knižní kultuře, třebaže současná doba bibliofilským tiskům příliš nepřeje a jejich vydávání je ve srovnání s minulostí skromné. Zdenka Braunerová, jedna ze zakládajících členů Hollaru, vytvářela moderní bibliofilsky upravované české knihy. První z nich byla *Pohádka máje* od Viléma Mrštíka, vydaná v roce 1897 v nakladatelství J. Otto. Knihu graficky vyzdobila, prosadila kvalitní tisk a klasickou koženou knižní vazbu

perfektně zvládnutých), tak v námětu a zpracování grafiky. Původní význam exlibris je zde již zcela potlačen a blíží se stále více k volné komorní grafice či k věnovacímu listu. Je to vývoj, o kterém se mluví již mnoho let. Vybraní čeští autoři pro tuto výstavu (G. Alexandrov, A. Antonová, K. Beneš, J. Bouda, J. Brázda, H. Čápková, K. Demel, E. Hašková, O. Kulhánek, M. Manojlín, M. Richterová a V. Suchánek) dokázali myslím udržet přední pozice. Podbízivost majitelům exlibris není u nich zratelná, z lístků vyzáruje něco, co je nám bytostně blízké a milé, prostě to, proč jejich exlibris sbíráme a máme rádi.

V samostatné části byly vystaveny práce M. Houry, V. Komárka a J. Pilečka, tedy umělců, kteří nás nedávno opustili. Jejich práce se staly trvalou hodnotou českého

Jistě se sluší poděkovat panu Ing. Milanu Humplíkovi za

s ornamentálním zlacením. Zdenka Braunerová byla významnou malířkou a grafičkou. V grafické tvorbě jsou významné její pražské veduty, tištěné z původních leptaných desek i v současnosti. Známa je také jako mecenáška mladých umělců (F. Bílka, J. Uprky, J. Zrzavého) a jako organizátorka českého kulturního života na konci 19. a na začátku 20. století. Během svých častých pobytů ve Francii navazovala v Paříži kontakty s českými a francouzskými umělci a pomáhala při realizaci jejich výstav v Čechách.

Výstava, kterou za Spolek českých bibliofilů připravil dr. Karel Kropík, představila Zdenku Braunerovou hlavně jako ilustrátorku a upravovatelku knih. Připomenuta byla její inspirace anglickým výtvarníkem Williamem Morrisem. Vystaveno bylo i první vydání Pohádky máje ze sbírky prof. Františka Dvořáka.

Její přátelství s dalšími umělci (J. Zeyerem, F. Bílkem, M. Martenem, F. X. Šaldou, A. Rodinem aj) a vzájemné inspiračnímu působení dokazovaly ukázky z korespondence a grafické práce F. Bílka. Velký prostor byl dán významnému článku Arthura Nováka Knižní grafika Zdenky Braunerové, který byl vytištěn v Českém bibliofilu 1932 s mnoha reprodukcemi grafik Z. Braunerové. Nebylo zapomenuto na exlibris, která Z. Braunerová vytvořila, a na publikaci Miloslava Novotného Knižní značky Zdenky Braunerové z roku 1938.

Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy zapůjčilo pro výstavu volnou grafiku. Jednalo se převážně o zobrazení Prahy na přelomu 19. a 20. století v působivých listech plných dramatického napětí. Výstava byla doplněna velkými grafikami a kresbami Jana Konůpka a Františka Koblíhy, představiteli dalšího směru ve vývoji české bibliofilie a knižní ilustrace. Historie a současnost českých bibliofilských tisků byla dokumentována mnoha krásnými knihami vydanými během stoletého trvání Spolku českých bibliofilů. Zajímavým doplňkem výstavy byl portrét Zdenky Braunerové vytvořený Alenou Laufrovou v roce 1980, který je důkazem inspirace Z. Braunerové pro současné umělce.

Připomeňme ještě, že o umělecký a společenský odkaz Z. Braunerové pečuje Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy. Ateliér Zdenky Braunerové, tedy domek, který si sama navrhla a nechala postavit v sousedství rodinné vily v Roztokách u Prahy, se stal po nedávné rekonstrukci trvalou expozicí o životě a díle této významné české umělkyně.

Zdenka Braunerová, P1, 1906

DUŠAN KÁLLAY – Grafik a poštovní známka

Pod tímto názvem se konala v Poštovním muzeu v Praze ve dnech 13. 6. až 31. 8. 2008 výstava grafické tvorby a návrhů poštovních známek významného slovenského grafika Dušana Kállaye, narozeného 19. 6. 1948 v Bratislavě.

Grafik není našim sběratelům neznámý, vždyť vytvořil vynikající exlibris pro několik členů našeho spolku. Jeho exlibris vlastní např. O. Premstaller, M. Štěpánek, V. Servus, J. Zima, M. Bolotsky, L. Bergoni, M. Potrok a M. Šafárik. S obdivuhodnou virtuozitou využívá při své grafické tvorbě jak techniku leptu, tak techniku dřevorytu a linorytu. Nápaditost a moderní zpracování klasických témat D.

Dušan Kállay, Ariadna, C3, 1995

více než dvě stě titulů. Velký úspěch měly ilustrace pohádek H. Ch. Andersena, které vytvořil společně se svojí manželkou Kamilou Štanclovou.

Připomeňme ještě, že D. Kállay je absolventem Vysoké školy výtvarných umění v Bratislavě (prof. Ján Želibský a prof. Vincent Hložník) a od roku 1990 působí na této škole jako profesor. Vede zde oddělení volné grafiky a knižní ilustrace.

Jan Langhammer

Kállayem přináší sběratelům radost z doko-nale provedené grafiky a nevšední umělecký dojem z obsahu grafického listu.

Výstava přiblížila návštěvníkovi nejen grafickou tvorbu autora, ale především jeho návrhy a konečné realizace československých a slovenských známek. Zejména jeho slovenské známky, včetně návrhů grafik pro obálky prvního dne, překvapí svojí nápaditostí, lehkostí kresby a návrhem barev. V roce 2000 byla jeho známka s tématem Dějiny poštovního práva vyhlášena Nejkrásnější známkou světa a mnoha ocenění se dočkaly jeho známky na Slovensku.

Výstava nezahrnovala ilustrační tvorbu D. Kállaye, která je snad jeho nejúspěšnější uměleckou činností. Za ilustrace získal doma i v zahraničí mnoho významných ocenění a knihy s jeho barevnými ilustracemi vycházejí po celém světě. Ilustroval

JAROSLAV HOŘÁNEK O SERIGRAFII

Jaroslav Hořánek, S1/3, 1991

výtvarným snahám. Bohatá barevná škála matových, polomatových, lesklých, průhledných, poloprůhledných a neprůhledných krycích barev byla ohromující. Také plasticita nánosů byla zcela neobvyklá. Vyzkoušel jsem si všechny dostupné serigrafické techniky – fotošablonu, vymývací způsob, leptací šablonu, vykřivací šablonu a podobně. Stal jsem se propagátorem „královny tisku“ – serigrafie a nadlouho mi zůstala jako hlavní grafická technika, kterou jsem mohl realizovat své výtvarné snahy. Pokoušel jsem se uplatnit malířské a specificky výtvarné hodnoty, umocněné a originálně obohacené o dosud nevyužité výrazové možnosti, působící jako harmonická malba rozvinutá do prostoru překračujícího tradiční grafické omezení plochou. Staly se bujícím organismem tvořícím záznamy dějů a fantastických procesů vyvolávajících vizi růstu organických tvarů, evokujících děje v přírodě a v opaku k nim i pocity ticha, obsahujícího však v sobě tajemné dění, jež je vidět jako obraz skutečně existující hmoty. V závěrečné kresbě – kresebném sdělení na podkladě barev intenzivně pronikajících prostorem a tvořících kontrasty působí někdy neutrální zlato svojí holou materiální substancí jako symbolická veličina stálosti. Rád bych, aby mé serigrafie měly znaky výhradně osobní, vyúsťující v metafyzické a symbolické rozměry. Přál bych si, abych docílil výrazně české identifikace.

Mé první setkání se serigrafií bylo v roce 1969, kdy jsem pro svoji výstavu kreseb a grafik, pořádanou ve výstavní síni Hollar, nakreslil plakát, který mi vytiskli v tehdy nově zřízené sítotiskové dílně na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Jednalo se o černou kresbu na stříbrném čtvercovém podkladu. Když jsem viděl celý technický proces vzniku přímé fotošablony z průsvitky, na kterou jsem kresbu neprůhledně černě nakreslil, byl jsem okouzlen její jednoduchostí a začal jsem se intenzivně zajímat o serigrafii, pro mě tehdy novou grafickou techniku. Velmi mi pomohl akademický malíř a grafik Jaroslav Kaiser, který v té době byl profesorem na SOŠV v Praze a učil zde kromě návrhového kreslení také sítotisk. V roce 1970 jsem se stal jeho pracovním kolegou a věnoval se zde výuce figurálního kreslení a posléze sítotisku. To byla doba plná vzrušujících dojmů, kdy jsem se mohl cele věnovat experimentům v této pro mě nové grafické technice, která mě lákala také tím, že

byla u nás málo známou technikou. Její velké čisté plochy plně vyhovovaly mým tehdejší

Na serigrafii, jako na grafice vůbec, mě čarovně dráždí to věčné dobrodružství, které se s každou novou barvou objevuje znovu. Toužím učinit ze serigrafie rezonanční desku, do které je možno složitou sítí tvarů připomínajících organismy a bujení vegetace vložit výsledky svého prožívání reality. V tomto procesu osvojování věcí světa spatřuji výtvarnou analogii schopností personifikovat přírodu, s jakou se např. setkáváme u W. Shakespeara, pro kterého se ardenský les měnil v rejdiště pohádkových mocností.

„ A tento náš život, osvobozený od všeobecné honičky, nalézá jazyky na stromech, knihy v běžících potocích, proslovy v kamenech a dobro v každé věci. Já bych to nechtěl změnit“

Jaroslav Hořánek

Článek Jaroslava Hořánka o serigrafii pochází z autorovy rukopisné pozůstalosti a byl otištěn s laskavým svolením paní Evy Hořánkové, akademické sochařky.

Lgh

LITEVSKÉ 15. BIENÁLE EXLIBRIS

V loňském roce byl ve Vilniusu vypsán již patnáctý ročník soutěže uvedené v záhlaví. Jakým způsobem o něm dali pořadatelé světu vědět, není jasné. Patrně obeslali některé výtvarníky, jejichž adresy znali. Na náš spolek se zpráva o bienále nedostala, a tak jsme ani nemohli rozeslat našim výtvarníkům obvyklé české překlady podmínek.

Toto bienále má svou tradici a jistě by přilákalo řadu výtvarníků. Je to škoda. Výsledek dopadl totiž podle toho. Soutěž obeslalo celkem 42 umělců, což je počet na hranici únosnosti. Z toho 18 bylo z Litvy, 4 z Lotyšska a 2 z Estonska. Přes polovinu tedy z pobaltských republik. Ostatní země není třeba vyjmenovávat a na sčítání zúčastněných stačí jeden až dva prsty. Od nás bienále obeslali Pavel Hlavatý a Vladimír Suchánek.

Přadatelé neudělovali ceny, ale medaile. Rozdali čtyři medaile a jednu z nich obdržel **Vladimír Suchánek**. Spolu s ním Hajk Grigorjan z Arménie, Radoslaw Kotlarsky s Bulharska a Ovidiu Petca z Rumunska. Vedle toho bylo uděleno ještě deset diplomů.

Jch

NÁVŠTĚVA U ŠVÝCARSKÝCH PŘÁTEL

Ve dnech 13. a 14. 6. 2008 uspořádal Švýcarský exlibristický klub (SELC) svůj výroční sjezd, na který byli, jak je zvykem, též pozváni sběratelé z ciziny. Celkem se sešlo na sjezdu přes padesát sběratelů exlibris a drobné grafiky. Pro tento sjezd bylo vybráno město Einsiedeln, ležící nedaleko Curychu, v horách, ve výšce asi 900 m nad mořem. Dostat se z Prahy do Einsiedelnu znamenalo ujet skoro 750 km.

Ve třech jsme se vydali na tuto dost dlouhou cestu: kolega Ing. Humplík, moje paní a já. Z Prahy jsme vyjeli kolem deváté hodiny, směr Plzeň, Rozvadov, Řezno,

Mnichov, Lindau u Bodamského jezera a po projetí Bregenzem, resp. tunelem kolem města, jsme se dostali na švýcarské území. Abychom ze Švýcarska „něco viděli“, sjeli jsme z dálnice a pokračovali po normálních „okresních“ cestách. Znamenalo to neustále se šplhat do kopců, abychom po dosažení jakéhosi vrcholu opět sjížděli do údolí, to vše provázeno mnoha serpentiniami. Projeli jsme ale řadou více či méně malebných městeček a vesnic, což bylo zajímavé. Cesta se tím pochopitelně časově protáhla. Kolem 17. hod. jsme za bouřky a silného deště dorazili do Einsiedelnu. Po krátkém nedorozumění v recepci ohledně rezervace pokojů jsme ale nakonec měli všichni tři střechu nad hlavou.

Příští den ráno jsme se hned po snídani všichni sešli v sále určeném pro sjezd. Teprve nyní bylo vidět, kdo všechno na sjezd přijel. Tradičně přijeli Rakušané, Němci, Francouzi, Italové, a to v početném zastoupení. Ve 13 hod. byl otevřen sál určený sběratelům. Vzhledem k tomu, že se většina sběratelů již dobře zná, začala diskuse a výměna od první minuty na plné obrátky.

Po 16. hod. byla připravena malá exkurse do místní knihovny, kterou založil prof. Dr. Werner Oechslin. Architektem této zajímavé budovy, která stojí v zahradě pana Oechslina je Ital Mario Botta. Pro zajímavost, cesta vedoucí kolem této budovy je jednou z poutních cest vedoucích do španělského poutního města Santiago de Compostela. Knihovna obsahuje sbírku asi 60 000 svazků z oboru architektury, matematiky, filosofie, teologie a historie. Po návratu do hotelu pozval pan Josef Burch účastníky sjezdu na malý aperitiv, po kterém následovala slavnostní večeře. Po večeři odešla většina účastníků do svých pokojů, aby se konečně v klidu podívala na získané „poklady“ z prvního dne setkání.

Další den, v sobotu 14. června, se úderem deváté hodiny opět setkala exlibristická společnost. Tak jako již den předtím pokračovala výměna grafiky a diskutovalo se jak o nových námětech, tak o nových umělcích, hlavně z východních států. Ještě před obědem jsme navštívili klášter v Einsiedelnu, jen pár kroků od našeho hotelu. Klášterem, ve kterém jsme navštívili kostel a knihovnu, nás prováděl páter Maurus. S jistou dávkou humoru nám vyprávěl nejen o starých spisech a knihách, ale též o exlibris, která jsou nalepena v mnohých knihách této velmi rozsáhlé knihovny.

Ve 14 hodin začala výroční schůzka SELC. Schůzku zahájil a vedl nový předseda klubu pan Stefan Hausherr. Jedním z bodů této schůzky bylo udělení čestného členství panu Josefu Burchovi, dlouholetému předsedovi SELC. Většina členů též schválila město Aarau jako příští místo sjezdu SELC v roce 2009. Ukončením této schůze skončil prakticky sjezd SELC. Řada sběratelů se ještě večer vydala na zpáteční cestu domů, zbytek pak v klidu užíval švýcarské pohostinnosti hotelu St. Georg. V neděli ráno opouštěli zbylí účastníci hotel St. Georg a rozjížděli se do svých domovů.

A tak se i naše tříčlenná skupinka po několikahodinovém zastavení ve Winterthuru v Muzeu Oskara Reinharta – Am Roemerholz, kde je k vidění nádherná sbírka obrazů C. Moneta, A. Renoira, P. Cézanna, Vincenta van Gogha, P. Picassa a mnoha dalších světových malířů a umělců, ubírala, plná dojmů z Einsiedelnu i z Winter-thuru, již známou cestou zpět domů.

OZVĚNY Z MINULOSTI SSPE

Milý Bohumile, začínám vzpomínkou od národního umělce dr. F. Langra. V posledním čísle Literárních novin jsem si ji včera přečetl s takovým dojetím, div, že jsem se při tom nerozbrečel. Konečně se Váchal dočkal ocenění, na které jsem celý život čekal a věděl, že musí přijít – ovšem nečekal jsem, že přijde z pera takového umělce, jakým je F. Langer.

Už někdy na jaře sešel jsem se v plzeňském muzeu s dr. Rackem a později ještě s dvěma doktorkami z Národní galerie – vykládal jsem jim, kdo to Váchal byl a stále ještě je, a žádal je o jejich zájem a vyzval k cestě do Studeňan. Dr. Racek slíbil, že tam pošle jejich děvčata, s kterými jsem později mluvil (bohužel neznaly Váchala ani jeho jméno a ptaly se, kdo to je a co vlastně dělá) – a po mém výkladu slíbily, ale udělaly hovno. Z dopisu Josefa Váchala jsem se dozvěděl, že jsem to byl já, Klínek a konečně Ing. Hradečný, kteří si na něj vzpomněli. Ostatní ustrašení poserové ho ani slovíčkem neuznali potěšit a pozdravit k jeho osmdesátce. Ani redakce SSPE neuznala za svoji povinnost poslat pozdravení – či snad Ing. O. Hradečný to měl všechno vodříkat? A co prof. Krejčí z Brna? Slíbil mně – slíbil Tobě, a co udělal?

Moc by mě to zajímalo a už jednou jsem Tě prosil, jak daleko věc pokročila, co připravujete, a znova prosím o sebekratší zprávičku a pozdravuji srdečně
18. 10. 1964 v Plzni Josef Hodek

Dopis byl adresován panu Bohumilu Sedláčkovi, středoškolskému učiteli v Praze (1914-2006), členu SSPE od roku 1954. Ve Zprávách SSPE 57-59, květen až prosinec 1964, byl otištěn dopis Josefa Hodka Josefu Váchalovi, který byl napsán v Plzni, v září r. 1964. Ing. Hradečný ve Zprávách pouze upozornil na článek F. Langra. Nikdo z členů SSPE o J. Váchalovi v souvislosti s jeho osmdesátinami do Zpráv SSPE nic nenapsal

*Více než sto dopisů J. Hodka pro B. Sedláčka je uloženo v Archivu města Plzně.
Lgh*